

## ETOLOGICKÝ KONCERT V PODÁNÍ VÝRA VELKÉHO, KALOUSE UŠATÉHO A PUŠTÍKA OBEČNÉHO

An ethology concert performed by an Eagle owl (*Bubo bubo*), Long-eared owl (*Asio otus*), and Tawny owl (*Strix aluco*)

Karel ZVÁŘAL

Výr velký (*Bubo bubo*) není na jihovýchodní Moravě nikterak hojný. V okrese Zlín jsou známa 3 hnízdiště (KRAJČA, KRČMÁŘ a MATUŠÍK in verb.). Jeho celkovou početnost odhaduji na 6 - 8 párů, tj. 1 pár na 120 - 170 km<sup>2</sup> plochy.

Na podzim 1994 jsem při večerní pochůzce zjistil přítomnost výra velkého na lokalitě Lukoveček (okres Zlín), kterou po mnoho let kontroluji. Zajímalo mě, jakým způsobem budou na tohoto predátora reagovat starousedlí puštíci obecní (*Strix aluco*) a kalouši ušatí (*Asio otus*). Lokalitu jsem za tímto účelem navštívil v těchto termínech: 20.1.1995, 22.1., 3.2., 4.2., 20.2., 22.2., 25.2., 1.3., 5.3. a 8.3..

Samec výra měl svoje denní stanoviště na okraji staré smrčiny. Kolem ní jsou rozsáhlé mýtiny a tyčkovina. Vzrostlý les je zastoupen asi ze 40 %. Na této lokalitě lze pravidelně slyšet hlas 3 párů puštíka obecného, kteří hnízdí ve vzdálenosti 500, 1100 a 1200 metrů od stanoviště výra. V roce 1995 se ozýval další puštík (nespárovaný samec) z míst, kde není budka ani vhodná dutina, a to ze vzdálenosti 600 metrů.

Na lokalitě se rovněž po řadu let zdržuje 1 pár kalouse ušatého, hnízdící pravděpodobně ve starých hnízdech káně lesní (*Buteo buteo*). Lovištěm tohoto páru kalousů nejsou mýtiny, nýbrž 1000 a 1400 metrů vzdálené louky a pole - ve vývrzcích zcela převládá hraboš polní (*Microtus arvalis*). Ve vývrzcích výra ze zimního období byl hraboš zastoupen z 80 %.

Stejně jako v minulých letech začínal svůj tok jako první v pořadí kalous. Ještě při dobré viditelnosti se přesunul samec kalouse asi 150 metrů ze svého denního stanoviště ve staré smrčíně, které bylo 30 - 50 metrů od hřadujícího výra. V intervalech 1 - 2 minuty kalous vyletoval z borové tyčkoviny a tleskal křídly. Když usedl, ozýval se téměř nepřetržitě houkáním. Samice kalouse seděla ve staré smrčíně a odpovídala svým bzučivým houkáním. Občas volným letem proplula nad pasekou a opět usedla do smrčiny, ve které tokal výr.

Asi 10 minut po kalousovi začínal houkat nespárovaný samec puštíka obecného, brzy po něm i ostatní 3 samci. Výr se začal ozývat jako poslední, přibližně 5 minut po puštících.

Začátkem února se na lokalitě objevil druhý samec kalouse ušatého. Houkal asi 80 metrů od samice a 120 metrů od starého samce. Vyznačoval se tišším tleskáním a rovněž méně hlasitě houkal. Samci se vzájemně nenapadali, jen se předváděli hlasově a v letu. Samice kalouse zaletovala i k novému samci, ale vždy se vracela do smrčiny. Ať již důvodem byl jeho tišší projev nebo mladý samec neobhájoval vhodné hnízdiště, samice nakonec odletěla ke hnízdům káně lesní se starým samcem.

Dokud výr houkal, samice kalouse prodlévala 40 - 60 metrů od něj a ozývala se též. Výr zpravidla po 30 - 40 minutách přestal houkat a v tu chvíli zmlkla i samice kalouse.

Sedícího houkajícího výra si kalousi nevšimli a nerušeně tokali. Jakmile výr opustil hřad a přeletoval do 600 metrů vzdáleného mýtního prostoru, kalousi jej okamžitě atakovali a s „mňoukavými“ hlasy minimálně ve dvou na výra doráželi. Jelikož útoky trvaly 1 - 3 minuty, bylo zřejmé, že výr sedí někde na pařezu. Během vyrovné produkce kalousů přestali houkat i puštíci, když 1 - 2 se ozvali varovným „uvi - uví“. Poté, co výr začal houkat na vzdálenějším místě, kalousi se vrátili do smrčiny a posléze odletěli ke hnízdům káně lesní vzdáleným asi 250 metrů.

Puštíci se útoků na výra neúčastnili a ani se k němu nesnažili přiblížit, ba naopak. Když výr přestal houkat i na vzdálenějším místě a vydal se lovit, puštíci prakticky utichli. Ozývali se jen sporadicky a ne tak hlasitě, jako v plném toku.

Asi 200 metrů od hnízd káně byla budka osídlená puštíkem obecným. Když kalousi začali tokat nad korunami stromů s hnízdy káně, pravděpodobně samec puštíka vždy přiletěl do vzdálenosti asi 30 metrů a rázným hlasitým a rychle po sobě následujícím „uvi uvi uvi uvi“ označoval obsazené teritorium. Na tento hlasový impuls samec kalouse okamžitě přestal houkat, vylétl do velké výšky a tleskal asi dvojnásobnou dobu než obvykle. Přímý útok puštíka na subtilnějšího kalouse jsem nepozoroval.

Puštíka sedícího a houkajícího v porostu si kalousi nevšímají. Mimo les jsem útok kalouse nezaznamenal, protože puštíci vyletují nad volný prostor jen velmi zřídka. Způsobem lovu hrabošů se liší od kalouse, který loví na celé ploše, zatímco puštíci naslouchá na okrajových stromech, nanejvýš letí podél kraje louky. Popisovaná lokalita je pro kalouse ušaté hnízdištěm, kdežto pro puštíky obecné hnízdištěm i lovištěm.

Na atrapu výra umístěnou v různých vzdálenostech od lesa reaguje kalous zpravidla náletem do těsné blízkosti atrapy. Puštíci naproti tomu reaguje velmi opatrně a jen málokdy podnikne útok na atrapu umístěnou blízko lesního okraje. Většinou se pouze varovně ozve a potom vydrží dlouhou dobu nehnutě pozorovat celou situaci.

## SOUHRN

Na lokalitě Lukoveček u Zlína byl v zimě 1994/95 nově zjištěn tokající výr velký (*Bubo bubo*). V minulých letech zde pravidelně bylo slyšet tok 3 párů puštíka obecného (*Strix aluco*) a 1 páru kalouse ušatého (*Asio otus*). Tyto sovy se po příchodu výra na lokalitu neodstěhovaly. Puštíci se stali opatrnějšími a intenzivně houkali, když výr tokal. Pokud výr nehoukal, také puštíci houkali podstatně méně. Kalousi se výra nebáli, tokali v jeho blízkosti (50 - 150 m). Když výr přeletoval nad rozsáhlou mýtinou, kalousi jej s hlasovým doprovodem atakovali. Kalousi a puštíci se navzájem nenapadali, „zastrašovali“ se pouze hlasem a tleskáním křídel.

## SUMMARY

A hitherto unspotted eagle owl was observed in the Lukoveček locality near Zlín from 20.1. to 8.3.1995. Three pairs of the tawny owl and one of the long-eared owl nesting in the locality became more cautious and hooted intensively while the eagle owl was courting. When the eagle owl was flying over a large glade, the bird was noisily attacked by the long-eared owls. The long-eared owls and tawny owls did not attack but intimidated each other only by voice and wing clapping.

## ADRESA AUTORA:

Karel Zvářal  
Bartošova čtvrt' 3980  
760 01 Zlín